

РЕПУБЛИКА СРПСКА

Град Бијељина

Градоначелник

Комисија за процјену насталих штета

од елементарних непогода на

пољопривредним културама

Извјештај

Комисија за процјену насталих штета од последица суше на пољопривредним културама

На основу Решења о именовању Комисија за процјену насталих штета од елементарних непогода на пољопривредним културама формиране од стране Градоначелника Града Бијељина број: 02-014-1-2108/22 од 23.08.2022. године.

Комисија је кренула са радом 24.08.2022. године и завршила 09.09.2022. године. У том период обиђена су подручја: Амајлије, Попови, Дворови - Даздарево, Међаши, Балатун, Бродац, Велино Село – Остојићево, Батковић, Црњелово Горње - Доње, Обарска, Вршани, Буковица Горња – Доња, Магнојевић Горњи – Доњи – Средњи, Драгаљевац Горњи – Доњи – Средњи, Чађавица Горња – Доња – Средња, Љељенча, Хасе - Бријесница, Загони, Суво поље, Глоговац, Љесковац, Патковача, Којчиновац, Модран, Јања, Ченгић, Рухотина, Батар, Бјелошевац, Јоховац

Образложење:

Дуготрајна суша на подручју Семберије је трајала од почетка прољећа и проузроковала је велике штете на ратарским, а нешто мање на повртарским културама и вишегодишњим засадима. Утицај антициклона који се дуго задржао над овим подручјима проузроковао је стабилно вријеме скоро без падавина и појаву високих температура и до 42°C, а у дужим периодима дневне и ноћне температуре су биле преко 35°C. У таквим условима биљке доживљавају стрес, од почетка сезоне било је слабије укорјењавање, раст и развој надземне масе, а такође, високе температуре су проузроковале проблеме са оплодњом (полен већине биљака је стерилан на температурама преко 34°C) те није дошло до формирања рода. У каснијим фазама (чак и код заливаних култура) јако високе температуре су утицале на то, да су биљке користиле усвојену воду из земљишта више на раслађивање него на процес фотосинтезе и стварање нове материје. Можемо закључити да је стрес проузрокован сушом у већини случајева изазвао физиолошке поремећаје који су довели до угинућа биљака, онемогућио је плодоношење, а иако се формирао принос усјеви нису издржали да стигну до фазе технолошке зрелости, једноставно су угинули. Кад су у питању повртарски усјеви и воћарски засади, штете су видљиве на плодовима у виду сунчевих флека. Плод нема транспирацију или је незнатна (транспирација је одавање воде преко отвора на површини биљака који се зову стоме у ком процесу биљке испуштају воду у атмосферу чиме се, између осталог, расхлађују). Повећањем температуре на површини плода долази до пропадања бљејанчевина и других органских материја у ћелијама због

чега некротирају (пропадају) поједини дијелови плода и плод губи тржишну вриједност.

Статистика падавина и температуре у Семберији: Април, Мај, Јуни, Јули, Август

Мјесечне количине падавина (mm/m²)

| година | април | мај | јун | јул | август | сума |
|--------|-------|------|------|------|--------|-------|
| 2020 | 15,5 | 76,8 | 122 | 75 | 80 | 369,3 |
| 2021 | 44,6 | 73,9 | 14 | 56 | 32,1 | 220,6 |
| 2022 | 60,1 | 17,7 | 41,6 | 11,4 | 108 | 238,8 |

Мора се истаћи да је почетком трће декаде августа количина падавина износила 68,4 mm/m² од 108 mm/m² количине падавина која износи за цијели мјесец.

Средње мјесечне температуре ваздуха (°C)

| година | април | мај | јун | јул | август |
|--------|-------|------|------|------|--------|
| 2020 | 12,4 | 15,7 | 20,7 | 22,7 | 26 |
| 2021 | 9,8 | 16,2 | 23,2 | 25,4 | 23 |
| 2022 | 11,2 | 15,7 | 23,9 | 24,6 | 24 |

Због падавина почетком треће декаде августа када су средње вредности дневних температура такође биле нешто ниже имамо да је средња мјесечна температура ваздуха у августу за 0,6 °C нижа у односу на средњу мјесечну температуру ваздуха у јулу.

Извјештај по културама

Кукуруз:

Кукуруз је најзаступљенија култура у прољетној сјетви и заузима површине од 14.321 ха. На терену је комисија извршила увид у 2000 ха кукуруза (меркантилни и силажни), незаливани и заливани усјеви. Зависно од падавина стање усјева је различито.

Табела 1. Просјечно умањење приноса кукуруза

| Р.Бр. | Усјев кукурз | % штете |
|-------|------------------------|---------|
| 1. | Меркантилни незаливани | 59 |
| 2. | Меркантилни заливани | 12 |
| 3. | Силажни незаливани | 45 |
| 4. | Силажни заливани | 5 |

Образложење:

На 30% парцела кукуруза нема приноса. Није формиран род због изостанка оплодње и дошло је до угинућа биљака прије фазе технолошке зрелости.

На 40% парцела кукурза очекује се просјечан принос од 2,1 т/ха. (на терену је утврђено варирање приноса од 1-3 т/ха).

На 30% парцела очекује се просјечан род већи од 6 т/ха.

Процјењује се да ће просјечан принос бити 2,7 т/ха. на подручју Семберије очекује се род од 35.000-38.000 т меркантилног кукуруза. У ранијим годинама просјечан род је био од 75.000 до 100.000 т сувог зрна кукуруза.



Ако посматрамо насталу штету на кукурузу као најзаступљенијој бељној врсти, онда долазимо до следећих чињеница:

По подацима Републичког завода за статистику Републике Српске у последњих пет година (2017 – 2021) просјечан принос Републици Српској био је 6,18 т/ха,

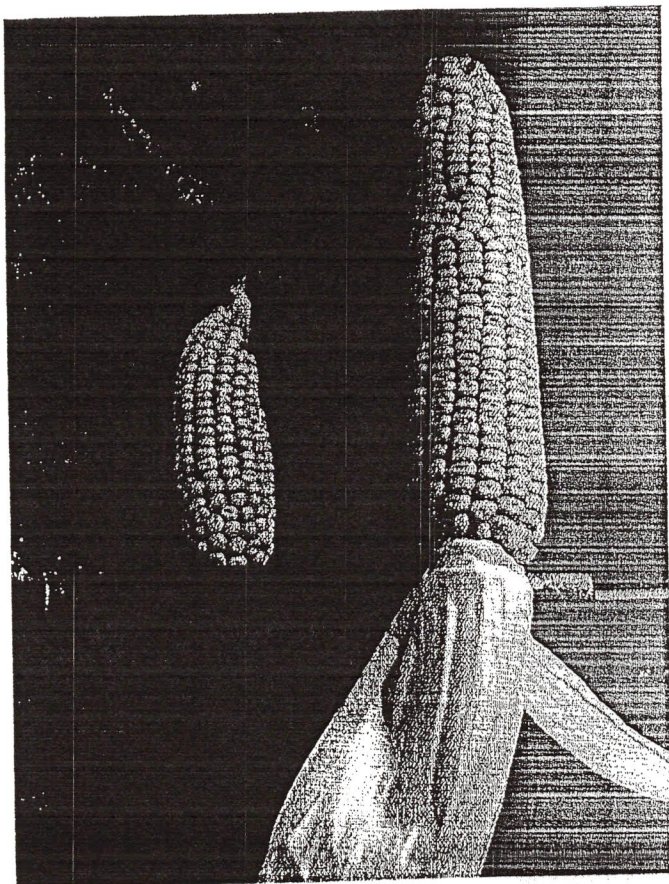
Очекивани принос у Семберији по процени Комисије 2,7 т/ха,

Површине под кукурузом по АПИФ-у 14.321 ха,

Разлика у приносу (6,18 – 2,7) 3,48 т/ха,

Штета на основу површине из АПИФ-а $(3,48 \times 14.321 \times 700) = 34.885.956,00$ КМ,

По подацима Одјељења за пољопривреду под кукурузом у Семберији у 2022. години засијано је 26.162 ха, те је укупна штета на кукурузу $(3,48 \times 26.162 \times 700) = 63.730.632,00$ КМ.



Соја:

Соја у прољетној сјетви и заузима површине од 681 ха. На терену је комисија извршила увид у 35 ха соје, незаливани и заливани сјеви. Зависно од падавина стање усјева је различито.

Табела 1. Просјечно умањење приноса кукуруза

| Р.Бр. | Усјев соја | % штете |
|-------|------------------------|---------|
| 1. | Меркантилна незаливана | 61 |
| 2. | Меркантилни заливани | 15 |

Образложење:

На 35% парцела соје приноса је мањи од 200 кг/ха. Није формиран род због изостанка оплодње и поред, скоро оптималног броја махуна, нису формирана зрна и махуне су штуре.

На 45% парцела соје очекује се просјечан принос од 0,6 т/ха. (на терену је утврђено варирање приноса од 0,3-1,2 т/ха).

На 20% парцела очекује се просјечан род већи од 1 т/ха.

Процјењује се да ће просјечан принос бити 0,5-0,7 т/ха. на подручју Семберије очекује се род од 400 т меркантилне соје. У ранијим годинама просјечан род је био 800 т до 1.400 т зрна соје.



Крмно биље (луцерка, остале дјетелине, травно дјетелинске смјесе, травњаци):

Крмно биље је заступљено на површинама од 2.000 ха. На терену је комисија извршила увид у 100 ха, незаливани и заливани сјеви. Зависно од падавина стање усјева је различито.

Табела 1. Просјечно умањење приноса крмног биља

| Р.Бр. | Усјев вишегодишње затрављене површине | % штете |
|-------|---------------------------------------|---------|
| 1. | Луцерка и дјетелине незаливана | 70 |

| | | |
|----|------------------------------|----|
| 2. | Луцерка и дјетелине заливана | 35 |
| 3. | Дјетелинско-травни усјеви | 60 |

Образложење:

На 80% парцела принос је само из једног откоса који је био далеко мањи због мањка падавина у марту и априлу.

Због изостанка падавина, очекује се промјена у структури биљака на вишегодишњим травњацима чиме ће се развити већи број непожељних биљака (корова) те ће квалитет крмног биља бити лошији, што чини директну штету на принос и квалитет.

Поврће (паприка на отвореном, лубеница, диња, парадајз, купус, карфиол, броколи, лукови, кромпир, остало):

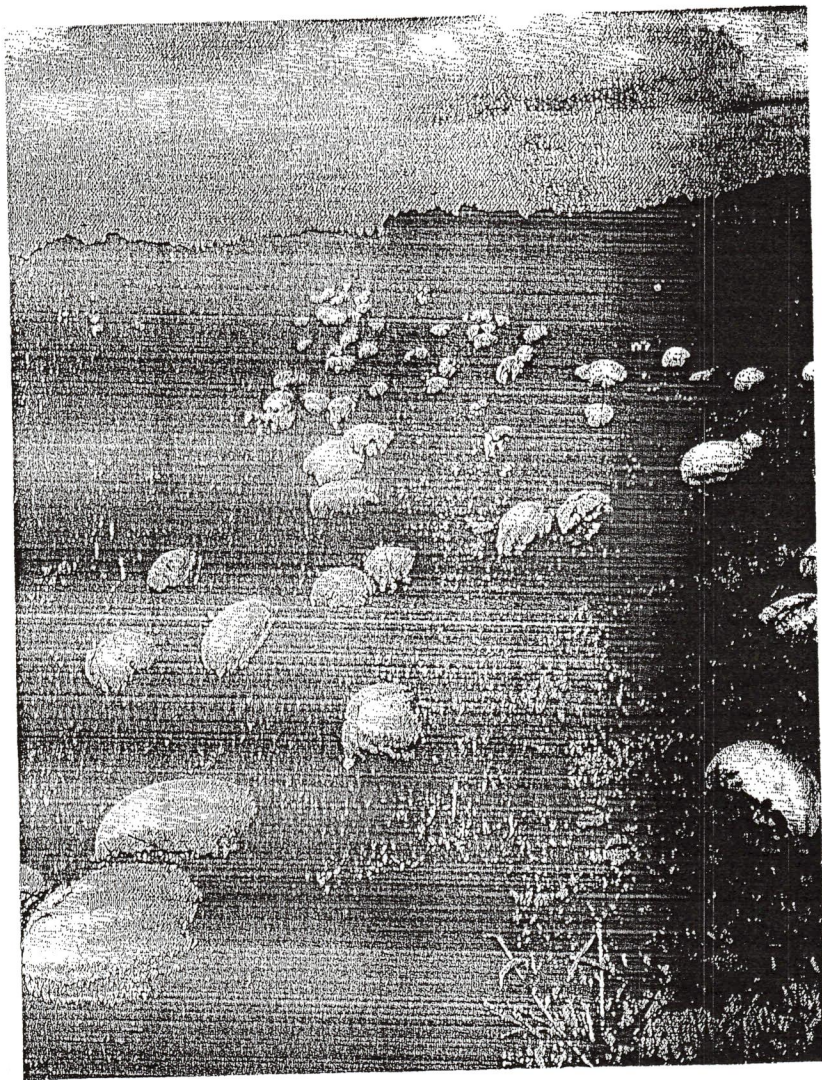
Поврће је заступљено на површинама од 1.138 ха (пластеници 147 ха) по званичној статистици али се процјењу да има још око 300 ха поврћа које није регистровано у систему АПИФ. На терену је комисија извршила увид у 100 ха, осим кромпира сви су заливани усјеви.

Табела 1. Просјечно умањење приноса поврћа

| Р.Бр. | Усјеви поврћа | % штете |
|-------|-------------------------------------------------------|---------|
| 1. | Паприка бабура | 20 |
| 2. | Паприка црвена за индустрију (рога) | 30 |
| 3. | Лубеница средње рана | 20 |
| 4. | Лубеница средње касна до касна | 25-30 |
| 5. | Диња | 15 |
| 6. | Парадајз за свјежу употребу и индустрију | 30 |
| 7. | Купус | 10-15 |
| 8. | Карфиол | 30-50 |
| 9. | Броколи | 50+ |
| 10. | Лук бијели | 30 |
| 11. | Лук црни | 15-20 |
| 12. | Кромпир меркантилни незаливани | 50 |
| 13. | Кромпир за прерађивачку индустрију незаливани | 50-70 |
| 14. | Кромпир заливани | 20 |
| 15. | Остало поврће (буранија, тиквице, салате, корјенасто) | 15-30 |

Образложење:

Без обзира на наводњавање, у периодима “прегријавања” биљке трпе стрес и принос и квалитет се губе. Многе парцеле поврћа су понијеле висок род али због појаве оштећења од сунца (сунчеве флехе) једноставно плодови нису имали тржишну вриједност иако је хранљиви дио плода био исправан скоро 100% (случај са лубеницама, дињама, паприка, парадајзом, карфиолом, броколијем). Исте плодове није било могуће понудити нити прерађивачкој индустрији јер се морала ангажовати додатна радна снага на уклањању оштећених дијелова плода, а што изискује додатне трошкове и скоро је немогуће пронаћи додатну радну снагу.



Воћарство:

Воће је заступљено на површинама од 300 ха у интензитету гајења да се примјењује одржени ниво технологије и агритехничких мјера. Око 25 % површина је под заливним системима. Доминантна је шљива, љешник, јабучасто воће.

Табела 1. Просјечно умањење приноса воћа

| Р.Бр. | Усјев вишегодишњи воћарски засади | % штете |
|-------|-----------------------------------|---------|
| 1. | Шљива заливана | 0 |
| 2. | Шљива без заливања | 20-40 |
| 3. | Јабучасто воће | 15-25 |
| 4. | Љешник | 30 |

Образложење:

Иста ситуација као код поврћа. Без обзира на наводњавање, у периодима "прегријавања" биљке трпе стрес и принос и квалитет се губе. Многе парцеле воћа су понијеле висок род али због појаве оштећења од сунца (сунчеве флеке) једноставно плодови нису имали тржишну вриједност иако је хранљиви дио плода био исправан скоро 100%. Међутим, исте плодове је било могуће понудити прерађивачкој индустрији и прерада је ишла у правцу слатког програма или алкохолних дестилата.

Оно што је важније код утврђивања штета у воћарству је то, да је у најтоплијем дијелу године била отежана диференцијација родног пупољка и то ће се одразити на умањени род у слиједећој сезони.

Закључак:

Електрификација њива И омогућавање јефтиног заливања без обзира на дубину водене издани. То значи мања цијена енергије у односу на дизел И бензин деривате, те употребу потапајућих пумпи уколико је бунар дубљи од 6м.

Чланови комисије:

1. Драган Перић, спец. струк. инж. пољо. председник
2. Мира Симић, дипл. инж. пољ. члан
3. Стеван Месаровић, дипл. инж. пољ. члан
4. Младен Трифковић, дипл. инж. пољ. члан
5. Велибор Марковић, дипл. економиста, члан